Series ONS **SET-4**

कोड नं.
Code No. **22**

रोल नं.
Roll No. | | | | | | | |

परीक्षार्थी कोड को उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर अवश्य लिखें।
Candidates must write the Code on the title page of the answer-book.

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ **16** हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिए गए कोड नम्बर को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में **16** प्रश्न हैं।
- **कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।**
- इस प्रश्न-पत्र को पढ़ने के लिए 15 मिनट का समय दिया गया है। प्रश्न-पत्र का वितरण पूर्वाह्न में 10.15 बजे किया जाएगा। 10.15 बजे से 10.30 बजे तक छात्र केवल प्रश्न-पत्र को पढ़ेंगे और इस अवधि के दौरान वे उत्तर-पुस्तिका पर कोई उत्तर नहीं लिखेंगे।
- Please check that this question paper contains **16** printed pages.
- Code number given on the right hand side of the question paper should be written on the title page of the answer-book by the candidate.
- Please check that this question paper contains **16** questions.
- **Please write down the Serial Number of the question before attempting it.**
- 15 minute time has been allotted to read this question paper. The question paper will be distributed at 10.15 a.m. From 10.15 a.m. to 10.30 a.m., the students will read the question paper only and will not write any answer on the answer-book during this period.

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्)
SANSKRIT (Core)

समय : होरात्रयम् *पूर्णाङ्काः : 100*

निर्धारित समय : 3 घण्टे *अधिकतम अंक : 100*

Time allowed : 3 hours *Maximum Marks : 100*

Download from www.MsEducationTv.com

निर्देशाः :

सङ्केताभावे सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि, संस्कृतेनैव लेखनीयानि।

जहाँ स्पष्ट संकेत नहीं हैं, वहाँ उत्तर संस्कृत में ही दीजिए।

Answer the questions in Sanskrit only unless stated otherwise.

*अस्मिन् प्रश्नपत्रे **चत्वारः** खण्डाः सन्ति।*

*इस प्रश्न-पत्र में **चार** खण्ड हैं।*

*There are **four** sections in this question paper.*

खण्डः क	अपठितांश - अवबोधनम् (अपठितांश - अवबोधन)	10 अङ्काः
SECTION A	(Unseen Reading Comprehension)	
खण्डः ख	संस्कृतेन रचनात्मककार्यम् (संस्कृत रचनात्मक कार्य)	15 अङ्काः
SECTION B	(Sanskrit Writing Skills)	
खण्डः ग	अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (अनुप्रयुक्त व्याकरण)	30 अङ्काः
SECTION C	(Applied Grammar)	
खण्डः घ	भाग I - पठितांश - अवबोधनम् (पठितांश - अवबोधन)	35 अङ्काः
SECTION D	PART I – Reading Comprehension	
	भाग II - सामान्यः संस्कृतसाहित्यपरिचयः (सामान्य संस्कृत साहित्य परिचय)	10 अङ्काः
	PART II – General Introduction to Sanskrit Literature	

Download from www.MsEducationTv.com

खण्डः क (SECTION - A)
अपठितांश – अवबोधनम्
अपठितांश – अवबोधन
Unseen Reading Comprehension

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत : **10** अङ्काः

निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर प्रदत्त प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Read the following passage and answer the given questions in Sanskrit :

गद्यांश :

सर्वेषां पुरुषाणां हृदयेषु विविधा भावा भवन्ति, तेषामेव प्रेरणया प्राणिनः व्यवहरन्ति। इदं जगद् अपि भावनायामेव स्थितमस्ति। अत एवोच्यते ''तस्माद् भावो हि कारणम्''। मनीषिणाम् अनुसारं सर्वे भावाः पञ्चसु भेदेषु अन्तर्हिताः सन्ति। ते सन्ति दास्यं, सख्यं, वात्सल्यं, शान्तिः, माधुर्यं च। यो जनो येन सम्बन्धं स्थापयितुमिच्छति तस्यानुसारेण एव व्यवहर्तुं शक्नोति। यदि इमे भावाः परमात्मानं प्रति प्रेरिताः स्युः तर्हि सा भक्तिः परासक्तिः वा कथ्यते, संसारं प्रति संलग्नाः स्युः तर्हि मोहो विषयासक्तिः वा कथ्यते।

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत। **½x4=2**

एक शब्द में उत्तर दीजिए।

Answer in one word.

(i) भावाः कुत्र भवन्ति ?

(ii) 'सन्ति' अस्याः क्रियायाः कर्तृपदं किम् ?

(iii) 'सर्वे' इति सर्वनामपदं कस्य विशेषणम् ?

(iv) 'पण्डितानाम्' अस्य कः पर्यायः अत्र प्रयुक्तः ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत। **1x2=2**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence.

(i) पञ्च भावाः के सन्ति ?

(ii) प्राणिनः केषां प्रेरणया व्यवहरन्ति ?

Download from www.MsEducationTv.com

(स) यथानिर्देशम् उत्तरत। **1x4=4**

यथानिर्देश उत्तर दीजिए।

Answer as directed.

(i) 'जीवा:' अस्य क: पर्याय: ?

(ii) 'कलह:' अस्य विलोमपदं किम् ?

(iii) 'प्राणिन:' अस्य कृते का क्रिया अत्र प्रयुक्ता ?

(iv) 'इमे' इति सर्वनामपदं कस्य विशेषणम् ?

(द) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत। **2**

खण्ड: ख (SECTION - B)

संस्कृतेन रचनात्मककार्यम्

संस्कृत रचनात्मक कार्य

Sanskrit Writing Skills **15 अङ्का:**

2. दिल्ली नगरे मैट्रोयानं द्रष्टुम् आह्वातुं स्वमित्रं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषापदसहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पत्रं पुन: लिखत।

दिल्ली शहर में मैट्रो रेल देखने के लिए बुलाने के लिए मित्र के प्रति लिखे गए पत्र में मञ्जूषा के पदों की सहायता से रिक्त स्थानों की पूर्ति कर पत्र को पुन: लिखिए :

You are inviting your friend to enjoy the Journey of Metro train. A letter, written to your friend, fill in the blanks with the help of the words given in the box and rewrite the same. **½x10=5**

पत्रम्

दिल्लीत:,

दिनाङ्क: ....।

प्रिय सखे राकेश !

सप्रेम नम:।

अत्र कुशलम् (i) ______ अप्यस्तु। आशासे तव परीक्षापत्राणि (ii) _____ सञ्जातानि। (iii) ______ परिणाम: आगच्छति (iv) ______ दिल्लीनगरं (v) ______ अतीव सुखरीं

Download from www.MsEducationTv.com

(vi) _____ सानन्दं स्वयं तु पश्यतु (vii) ______ ग्रामं प्रतिनिवृत्य (viii) _____ अपि ताम् (ix) _____ निवेदय।

पित्रोः चरणयोः मम सादरम् अभिवादनं निवेदय।

तव अभिन्नः सखा,

(x) ______ ।

मञ्जूषा

सम्प्राप्य, तत्र, मित्राणि, सुष्ठु, यावत्, मैट्रोयात्राम्, रजनीशः, तावत्, एव, अनुभूतिम्।

3. मञ्जूषाप्रदत्तपदानां सहायतया अधोलिखितायां लघुकथायां रिक्तस्थानानि पूरयित्वा कथां पुनः लिखत :

मञ्जूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से निम्नलिखित लघुकथा में रिक्तस्थानों की पूर्ति कर कथा को पुनः लिखिए :

Fill in the blanks in the following short story with the help of the words given in the box below and rewrite the same : **½x10=5**

कथा

गङ्गानद्याः तीरे (i) ______ ऐतिहासिकनगराणि स्थानानि च (ii) _____ । एतेषु हरिद्वारं वाराणसी च अतिप्रसिद्धे (iii) ______ । हरिद्वारे तु प्रत्येकं द्वादशे वर्षे (iv) ______ आयोज्यते। अत्र न केवलं भारतस्य (v) ______ अपितु विदेशेभ्योऽपि असंख्याः (vi) _____ स्नानपुण्यार्जनं कर्तुं समागच्छन्ति। वैदेशिका एतद् (vii) ______ (viii) _____ अतीवाश्चर्यं प्रकटी कुर्वन्ति। यत्र च (ix) _____ बंगालसागरं प्रविशति, तत्र तु प्रतिवर्षं जनवरीमासे गंगासागरनामकं पर्व समायोज्यते। अत्रैव महर्षेः कपिलस्य (x) _____ अस्ति।

मञ्जूषा

स्तः, समाधिः, नैकानि, गंगा, कुम्भपर्व, आयोजनम्, विभिन्नप्रान्तेभ्यः, श्रद्धालवः, सन्ति, दृष्ट्वा

Download from www.MsEducationTv.com

4. मञ्जूषायां प्रदत्तपदानां साहाय्येन **पञ्चसु** संस्कृतवाक्येषु "जन्मभूमि:" इति विषयम् अधिकृत्य वर्णनं कुरुत :

मञ्जूषा में दिए गए पदों की सहायता से "जन्मभूमि" विषय का वर्णन **पाँच** संस्कृत वाक्यों में कीजिए :

With the help of the words given in the box below describe "जन्मभूमि" in **five** sentences in Sanskrit. **1x5=5**

मञ्जूषा

भारतम्, महत्त्वपूर्णम्, अस्माकम्, सर्वस्मिन्, जगति, ऋतव:, षट्, नान्यत्र, संस्कृति:, गौरवपूर्णा, यथा, जनन्या:, विदेशीया:, प्राप्तुं, समागच्छन्ति, पठन्ति, मुग्धा:।

खण्ड: ग (SECTION - C)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

अनुप्रयुक्त व्याकरण

Applied Grammar

30 अङ्का:

5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धिच्छेदं कुरुत :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित पदों का सन्धि-विच्छेद कीजिए :

Disjoin Sandhis in the underlined words of the following sentences : **1x6=6**

(i) तृणानि भूमिरुदकम्।

(ii) भवद्भि: एव प्रोत्साह्य कोपित:।

(iii) हितान्न य: संशृणुते।

(iv) सद्विद्या यदि किं धनै: ?

(v) न खल्वहं नष्टां श्रियम्।

(vi) शठास्तथाविधान्।

Download from www.MsEducationTv.com

6. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितसमस्तपदानां विग्रहा लेख्याः :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित समस्तपदों के विग्रह लिखिए :

Expound the underlined words of the following sentences : **1x6=6**

(i) प्रत्युत्पन्नमतिः अवदत्।

(ii) इदानीं दुर्गसंस्कारः प्रारब्धव्यः।

(iii) सर्वे कक्षायां यथास्थानम् उपविशन्ति।

(iv) न संश्रृणुते स किंप्रभुः ?

(v) मानवः स्वभावादेव उत्सवप्रियः।

(vi) अरक्षितं सुरक्षितं तिष्ठति।

7. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकान्तर्गतप्रकृतिं प्रत्ययं च योजयित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत :

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक के अन्तर्गत दी गई प्रकृति के साथ निर्दिष्ट प्रत्यय को जोड़कर रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks in the following sentences by adding suffixes to the roots and words given in the brackets : **1x8=8**

(i) चिकित्सकाः (भू + तुमुन्) __________ इच्छामः।

(ii) एष (भग + मतुप्) __________ मणिराकाशमण्डलस्य।

(iii) (प्र + विश् + क्त्वा) __________ आर्य! इयमस्मि।

(iv) गुरोः आज्ञा __________ (पाल् + अनीयर्)

(v) सूर्यः एव (प्र + कृ + क्तिन्) __________ आधारः।

(vi) यथा (आ + दिश् + क्त) __________ भूमिं शीघ्रं सिञ्चन्तु।

(vii) (विज्ञान + ठक्) __________ अपि तथैव मन्यते।

(viii) (भव्य + तल्) __________ प्रेक्षकान् आकर्षति।

Download from www.MsEducationTv.com

8. अधोलिखितेषु वाक्येषु कर्तृक्रियापदयोः अन्वितिः क्रियताम् :

निम्नलिखित वाक्यों में कर्ता एवं क्रियापदों की अन्विति कीजिए :

1x5=5

Write the suitable verbs according to the subject in the following sentences :

(i) अहं त्वां निमन्त्रयितुम् __________ । (इच्छति, इच्छामि)

(ii) धनानि श्रमेण पुनः __________ । (भवत, भवन्ति)

(iii) अहं किमर्थं सन्तापं __________ । (करिष्यामि, करिष्यति)

(iv) स्तूपः रात्रौ भव्यम् आलोकं __________ । (वितरसि, वितरति)

(v) न अन्या गतिः __________ । (भवेताम्, भवेत्)

अथवा (OR)

अधोलिखितेषु वाक्येषु विशेष्यैः सह मञ्जूषायाः विशेषणपदानि योजयत :

निम्नलिखित वाक्यों में मञ्जूषा से विशेष्य के अनुसार विशेषण जोड़िए :

Write the appropriate adjectives from the box with their qualifying nouns in the following sentences.

(i) मनः __________ यद्यस्ति तीर्थेन किम् ?

(ii) अत्र __________ समिद्भिः जीर्णा भित्तयः।

(iii) मानवः स्वभावादेव __________।

(iv) __________ मत्स्याः प्रतिवसन्ति।

(v) अयं ह्रदः __________।

मञ्जूषा

शुष्यमाणैः, उत्सवप्रियः, बहुमत्स्यः, शुचि, त्रयः।

9. अधोलिखितेषु वाक्येषु कोष्ठकपदैः सह उपयुक्तविभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत :

निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक में दिए शब्दों से उपयुक्त विभक्ति का प्रयोग कर रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए :

Fill in the blanks using appropriate case-endings with the words given in the brackets in the following sentences. **1x5=5**

(i) सत्त्वं न परिभ्रष्टं यद् __________ (दरिद्र) दुर्लभम्।

(ii) अयं ह्रदः(अस्मद्) __________ न अन्वेषितः।

Download from www.MsEducationTv.com

(iii) अलं भवतः (सन्ताप) __________ ।

(iv) सा (उपत्यका)__________ विभजन्ती सिन्धुनदी अस्ति।

(v) अहं (पारावत) __________ समं यत्र तत्र गच्छामि।

खण्डः घ (SECTION - D)

भाग - I

PART - I

पठितांश - अवबोधनम्

पठितांश - अवबोधन

Reading Comprehension **35 अङ्काः**

10. अधोलिखितं गद्यांशं पद्यं, नाट्यांशं च पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेनोत्तरत :

निम्नलिखित गद्यांश, पद्य एवं नाट्यांश को पढ़कर उन पर आधारित प्रश्नों के उत्तर संस्कृत में दीजिए :

Read the following prose, verse and drama passage and answer the questions based on them in Sanskrit.

(क) **गद्यांश :**

"अरुण एष प्रकाशः पूर्वस्यां भगवतो मरीचिमालिनः। एष भगवान् मणिराकाशमण्डलस्य, दीपकः ब्रह्माण्डभाण्डस्य, प्रेयान् पुण्डरीकपटलस्य, शोकविमोकः कोकलोकस्य, अवलम्बो रोलम्बकदम्बस्य, सूत्रधारः सर्वव्यवहारस्य इनश्च दिनस्य।"

प्रश्नाः

(अ) एकपदेनोत्तरत। **½x2=1**

एक पद में उत्तर दीजिए।

Answer in one word.

(i) कीदृशः प्रकाशः अस्ति?

(ii) एष आकाशमण्डलस्य कः अस्ति?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत। **1**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence.

पूर्वस्यां कस्य प्रकाशः अस्ति?

Download from www.MsEducationTv.com

(स) यथानिर्देशमुत्तरत।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए।

Answer as directed.

(i) 'रक्त:' अस्य क: पर्याय: ? ½

(ii) 'एकल:' अस्य विलोमपदं किम् ? ½

(iii) 'दिनस्य इन:' क: अस्ति ? **1**

(iv) 'मरीचिमालिन:' अस्य विशेषणं किम् ? **1**

(ख) **पद्यम् :**

"शिक्षा क्षयं गच्छति कालपर्ययात्,
सुबद्धमूला निपतन्ति पादपा:।
जलं जलस्थानगतं च शुष्यति,
हुतं च दत्तं च सदैव तिष्ठति।।"

प्रश्ना:

(अ) एकपदेनोत्तरत। **½x2=1**

एक शब्द में उत्तर दीजिए।

Answer in one word.

(i) कालपर्ययात् का क्षयं गच्छति ?

(ii) किं शुष्यति ?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत। **1**

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence.

कीदृशा: पादपा: निपतन्ति ?

Download from www.MsEducationTv.com

(स) यथानिर्देशमुत्तरत।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए।

Answer as directed.

(i) 'समय:' अस्य क: पर्याय:? ½

(ii) 'पादपा:' अस्य विशेषणं किम्? ½

(iii) 'शुष्यति' इति क्रियाया: कर्तृपदं किम्? 1

(iv) 'शिक्षा' अस्या: कृते का क्रिया प्रयुक्ता? 1

(ग) **नाट्यांश:**

"चाणक्य: - न प्रयोजनम् अन्तरा चाणक्य: स्वप्नेऽपि चेष्टते।

राजा - अत एव श्रोतुमिच्छामि।

(नेपथ्ये वैतालिकौ काव्यपाठं कुरुत:)

राजा - आर्य वैहीनरे! आभ्यां वैतालिकाभ्यां सुवर्णशतसहस्रं दापय।

चाणक्य: - (सक्रोधम्) वैहीनरे! तिष्ठ तिष्ठ न गन्तव्यम्। वृषल! 'किम्' अस्थाने महान् प्रजाधनापव्यय:?

राजा - (सक्रोधम्) आर्येण एव सर्वत्र निरुद्धचेष्टस्य मे बन्धनम् इव राज्यं न राज्यम् इव।"

प्रश्ना:

(अ) एकपदेनोत्तरत। ½x2=1

एक शब्द में उत्तर दीजिए।

Answer in one word.

(i) क: श्रोतुम् इच्छति?

(ii) कस्य कृते राज्यं न राज्यमिव?

(ब) पूर्णवाक्येनोत्तरत। 1

पूर्ण वाक्य में उत्तर दीजिए।

Answer in a complete sentence.

चाणक्य: राजानं किं कथयति?

Download from www.MsEducationTv.com

(स) यथानिर्देशमुत्तरत।

यथानिर्देश उत्तर दीजिए।

Answer as directed.

(i) 'आभ्याम्' इत्यस्य विशेष्यपदं किम्? **1**

(ii) 'सम्भवन्ति' अस्य कर्तृपदं किम्? **1**

(iii) कौ काव्यपाठं कुरुतः? **½**

(iv) किम् अन्तरा चाणक्यः स्वप्नेऽपि न चेष्ठते? **½**

11. यथानिर्देशं **प्रश्नद्वयम्** उत्तरत।

यथानिर्देश **दोनों** प्रश्नों के उत्तर दीजिए।

Answer **both** the questions as directed. **2+2=4**

(i) 'अद्य तु आहारवृत्तिः सञ्जाता' अस्याः पङ्क्तेः सन्दर्भ-ग्रन्थं लेखकं च लिखत।

(ii) 'किं भवान् अर्थविभवं चिन्तयति?' इमां पङ्क्तिं कः कं कथयति?

12. प्रत्येकम् अंशस्य प्रदत्त-भावार्थत्रयात् **एकं** शुद्धं भावार्थं चित्वा लिखत :

प्रत्येक अंश के लिए दिए गए तीन भावार्थों में से **एक** शुद्ध भावार्थ चुनकर लिखिए।

Pick out and write the correct **one** out of three explanations given for each of the following lines : **2x2=4**

(अ) 'दुराराध्या हि राजलक्ष्मीः।'

भावार्थाः

(i) राजलक्ष्मीः आराधयितुम् अशक्या।

(ii) प्राप्तस्य राज्यस्य संरक्षणं राज्ञः कृते अतिकठिनं भवति।

(iii) राज्ञा सदैव प्रजानां रक्षणं कर्त्तव्यम्।

Download from www.MsEducationTv.com

(ब) 'प्राप्य वरान् निबोधत।'

भावार्थः

(i) महापुरुषान् गत्वा ज्ञानं लभत।

(ii) आलस्यं त्यक्त्वा महापुरुषस्य समीपं गच्छत।

(iii) श्रेष्ठजनानां सहायतया विवेकं प्राप्नुत।

अथवा (OR)

अधोलिखितस्य पद्यस्य प्रदत्तं भावार्थं मञ्जूषाप्रदत्तपदैः पूरयित्वा पुनः लिखत :

निम्नलिखित पद्य के लिए दिए गए भावार्थ को मञ्जूषा में दिए गए पदों से पूर्ण कर लिखिए :

Complete the central idea of the given verse with the words given in the box and rewrite the same : **1x4=4**

''एतत्तु दहति नष्टधनश्रियो मे
यत् सौहृदानि सुजने शिथिलीभवन्ति।।''

भावार्थः

मम दुःखस्य कारणं केवलम् इदं (i)______ मम मित्राणि मां (ii)______ प्रति अदि अनादरं प्रकटयितुं प्रवृत्तानि। मित्राणि तु (iii)______ एव महत्त्वं यच्छन्ति इति महतः (iv)______ कारणम्।

मञ्जूषा

धनाभावात्, धनाय, सुजनम्, खेदस्य।

13. अधोलिखित**श्लोकद्वयस्य** प्रदत्तान्वये मञ्जूषातः पदैः रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा अन्वयं पुनः लिखत :

निम्नलिखित **दो** श्लोकों के लिए दिए गए अन्वयों में मञ्जूषा के पदों से रिक्तस्थानों की पूर्ति कर अन्वय को पुनः लिखिए :

The prose-order-renderings of the following **two** verses have been given below. Fill in the blanks from the words given in the box and rewrite the same : **½x8=4**

(अ) ''तृणानि भूमिरुदकं वाक् चतुर्थी च सूनृता।
एतान्यपि सतां गेहे नोच्छिद्यन्ते कदाचन।।''

अन्वयः

तृणानि (i)_____ उदकं चतुर्थी च (ii)______ वाक्। सताम् (iii)______ एतानि (iv)______ न उच्छियन्ते।

Download from www.MsEducationTv.com

(ब) ''विद्यमाना गतिर्येषामन्यत्रापि सुखावहा।

ते न पश्यन्ति विद्वांसो देहभङ्गं कुलक्षयम्।।''

अन्वय:

येषाम् (i)_______ अपि (ii)______ गति:, विद्यमाना ते (iii)______ देहभंङ्गं कुलक्षयं न (iv)_______ ।

मञ्जूषा

विद्वांस:, सूनृता, गेहे, अन्यत्र, पश्यन्ति, कदाचन, सुखावहा, भूमि:।

14. अधोलिखितानां **'क'** स्तम्भस्य वाक्यांशानां **'ख'** स्तम्भस्य वाक्यांशै: सह सार्थकसम्मेलनं कृत्वा वाक्यानि पुन: लिखत :

निम्नलिखित **'क'** स्तम्भ के वाक्यांशों का **'ख'** स्तम्भ के वाक्याशों के साथ सार्थक मिलान कर लिखिए :

Match the following sentences of Column **'क'** with the suitable sentences of Column **'ख'** and rewrite the same : **1x4=4**

'क'	**'ख'**
(i) यथा चतुर्भि: कनकं परीक्ष्यते।	(अ) लद्दाख इति वदान्ति।
(ii) जम्बूवृक्षस्य प्राग्बल्मीक:।	(ब) यदि भवेत् समीपस्थ:।
(iii) उत्तुङ्गपर्वतानाम् उपत्यकाभूमिम्।	(स) षण्णाम् ऋतूनाम्।
(iv) अयम् एव कारणम्।	(द) निघर्षणछेदनतापताडनै:।

15. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाङ्कितशब्दानां प्रसङ्गानुसारं सार्थकम् अर्थं चित्वा लिखत :

निम्नलिखित वाक्यों में रेखांकित शब्दों के प्रसङ्गानुसार सार्थक अर्थ चुनकर लिखिए :

Select and write the appropriate meanings of the underlined words in the following sentences. **1x4=4**

(अ) 'प्रेयान् पुण्डरीकपटलस्य।'

(i) कमलम् (ii) नक्षत्रम् (iii) दिवस:।

Download from www.MsEducationTv.com

(ब) 'ततो न <u>विजुगुप्सते</u>।'

(i) आच्छादयति (ii) घृणां करोति (iii) गुप्तरूपेण कार्यं करोति।

(स) 'नरस्य कृते <u>पश्चिमं</u> प्रति धावन्तः प्रतीयन्ते।

(i) प्रतीचीम् (ii) अन्तिमम् (iii) पश्चात्।

(द) 'राजते कीदृशी इयं <u>हिमानी</u>।'

(i) हिमहीना (ii) महद्धिमम् (iii) हिमनिर्मिता।

खण्डः घ (SECTION - D)

भाग - II

PART - II

सामान्यः संस्कृतसाहित्यपरिचयः

सामान्य संस्कृत साहित्य परिचय

General Introduction to Sanskrit Literature **10 अङ्काः**

16. (अ) अधोलिखितेषु कस्यापि ***एकस्य*** संक्षिप्तः परिचयः संस्कृतेन लेख्यः

निम्नलिखित में से किसी ***एक*** का संक्षिप्त परिचय संस्कृत में लिखिए :

Write a brief note on any ***one*** of the following in Sanskrit : **5**

व्यासः, भवभूतिः, जगन्नाथः।

अथवा (OR)

अधोलिखितेषु मञ्जूषापदसहायतया रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः लिखत :

निम्नलिखित में मञ्जूषा के पदों की सहायता से रिक्तस्थानों की पूर्ति कर पुनः लिखिए :

Fill in the blanks in the following using the words from the box and rewrite the same : **½x10=5**

(i) वराहमिहिरेण __________ लिखितः।

(ii) सूत्रधारः __________ पठति।

(iii) खण्डकाव्यस्य द्वितीयं नाम __________ अस्ति।

Download from www.MsEducationTv.com

(iv) सुश्रुतसंहिता __________ ग्रन्थ:।

(v) गद्यं __________ भवति।

(vi) सर्गेषु विभक्तं __________ भवति।

(vii) नाट्केषु वृद्धसेवक: __________ कथ्यते।

(viii) चाणक्य: __________ अपि कथ्यते।

(ix) पञ्चतन्त्रस्य लेखक: __________ अस्ति।

(x) नाटकानां प्रारम्भे __________ भवति।

मञ्जूषा

विष्णुशर्मा, बृहत्संहिताग्रन्थ:, छन्दोरहितम्, कञ्चुकी, कौटिल्य:, महाकाव्यम्, नान्दीम्, गीतिकाव्यम्, आयुर्वेदस्य, नान्दी।

(ब) पद्यकाव्यस्य का: अपि **पञ्च** विशेषता: संस्कृतेन लिखत।

पद्यकाव्य की किन्हीं **पाँच** विशेषताओं को संस्कृत में लिखिए।

Write any **five** characteristics of the Poetry literature in Sanskrit. **5**

Download from www.MsEducationTv.com